

FRÅN DALARÖ I SEPTEMBER (1880).

ENTOMOLOGISK SKIZZ

AF

O. M. REUTER.

För någon tid sedan var jag i tillfälle att uti ett till Red. af Entomologisk Tidskrift stäldt och af denne publiceradt bref framhålla Stockholms-traktens ovanliga rikedom i entomologiskt hänseende. Jag har sedermera under en i början af September månad till Dalarö företagen utflykt, åtföljd af en veckas vistelse på nämnda halfö, ytterligare blifvit i tillfälle att konstatera densamma. Då under de derstädes gjorda exkursionerna icke blott några för Sverige nya insektertogos, men äfven flere för Stockholms-trakten icke förr antecknade, torde nedanstående lilla redogörelse för hemipterfaunan på Dalarö, sådan den gestaltade sig i början af September månad, icke vara utan allt intresse. Att Dalarö under sommaren visar en annan faunistisk fysiognomi och äfven då helt visst har att bjuda på flere rariteter, faller af sig sjelft. De arter, som nedan omnämnas, äro deremot antingen höstformer eller sådana sommararter, hvilkas fulla utveckling afslutats först i slutet af Juli eller i Augusti.

Dalarö är icke så enformigt på lokaliteter, som vid första ögonblicken kunde synas. Vi vilja först vända oss till den mängd små gårdsplaner, hvilka uppstått kring de af Stockholmspubliken i stort antal uppförda villorna. På dessa erhålles bland annat *Piesma maculata* LAP., lefvande på de härstädes och särdeles vid renar af potates-täppor m. m. växande *Chenopodiaceer*. På nämnda växter gjorde jag här vidare ett fynd af mycket intresse, i det jag nemligen i temlig mängd fann den lilla af mig i meddelanden från Soc. pro F. et Fl. Fenn. I, p. 76 beskrifna *Trioza Chenopodii*, en för den svenska faunan ny Chermetid. Fyndet

intresserade mig isynnerhet derföre att jag på senare tid betviflat att denna art i sjelfva verket skulle lefva på *Chenopodium*, emedan jag för ett år sedan fann densamma talrik på ett klöfverfält i södra Finland.¹ Nu togos emellertid såväl imagines, som *nymfer* på *Chenopodium*, så att vistelsen på klöfverfältet icke var annat än tillfällig eller måhända berodde derpå att molla växte inblandad med klöfret. F. Löw i Wien har meddelat mig att den blifvit funnen äfven på *Atriplex* och jag tog också på denna växt två exemplar på annat ställe å Dalarö. En beskrifning och afbildning af den hittills okända nymfen skall jag en annan gång meddela. — En annan för entomologen intressant växt, som förekommer på gårdsplanerna och vid vägränderna, är *Artemisia absinthium*. Denna har i sommar varit öfverallt mycket utsatt för härjningar af bladlöss (*Aphides*), af hvilka den hyst verkliga myriader. Tack vare detta förhållande, har den tillika varit i riklig mängd besökt af en liten art af den specielt bladlus-sugande familjen *Anthocoridae*, *Triphleps niger* WOLFF, hvilken tidigare såsom larv och nymf, men först från medlet eller slutet af Augusti såsom imago gör anfall på bladlössen. Också en annan rof-skinbagge uppträdde i en *Coriscus*-art, hvilken jag åtminstone tills vidare betraktar såsom en ovanligt liten form af *C. ferus* LINN. med elytra icke gående ut öfver abdomens spets och flygvingarne kortare än abdomen, och hvilken form förtjenar att i större massor insamlas och närmare studeras. Osäkert är ännu huruvida den på Dalarö, likasom i hela Stockholms-trakten, på *Artemisia* allmänna *Plagiognathus albipennis* FALL. lefver af bladlöss eller af växtens safter; jag tror hellre det senare. En säker bundsförvandt i utsugandet af plantan ega bladlössen emellertid i den i sommar af mig så väl vid Östra Stäket som på Dalarö funna *Aphalara artemisiae* FÖRST., af hvilken Riksmuseum förut egde exemplar endast från Gotland.

Närmast ofvan om villorna ligga ljungbevuxna berg med mer eller mindre stor barrskog. Jag öfvergår nu till dessa lokaliteter. Från träden lyckades jag icke inhösta mera än ett exemplar af *Temnostethus pygmaeus* FALL. och ett af *Dicrooscytus rufipennis* FALL. Desto bättre lönade sig samlandet på ljungen, i det

¹ Se Medd. Soc. F. Fl. F:ca, V, p. 234 (1880).

nästan samtliga här tagna arter förut äro oanmärkta för Stockholms-trakten. Så t. ex. den på Dalarö ej sällsynta *Scolopostellus decoratus* HAHN (= *melanocerus* THOMS., förut inom Sverige känd endast från Skåne), hvilken uteslutande lefver på ljung, i likhet med den på Korsholmen utanför Dalarö tagna *Stygnus pygmaeus* F. SAHLB. (= *pilosulus* THOMS.), som af THOMSON anföres såsom sällsynt i södra Sverige och lika litet som den förra hittills varit representerad i Riksmusei samlingar. Detsamma är äfven förhållandet med den lilla vackra *Zygina rubrovittata* LETH. (= *Typhlocyba ericetorum* J. SAHLB.), en för Sverige hittills okänd Cicadarie, af hvilken exemplar kunde tagas flerstädes på Dalarö och närliggande smärre öar. Slutligen må äfven omtalas *Nysius helveticus* H. SCH., *Pterotmetus staphylinoides* BURM., *Rhinocola ericae* CURT. (= *callunae* BOH.), hvilken lilla Chermetid förekom såväl såsom imago, som äfven ännu såsom nymf alls icke sällsynt. Såsom en regulator för den för stora förökningen af dessa och andra callunaevora uppträder härstädes icke fåtalig *Coriscus ericetorum* SCHOLTZ.¹ — Under lafvarne på sjelfva berget krypa de brachyptera *Plinthisus pusillus* SCHOLTZ och den såsom så sällsynt ansedda *Macrodema microptera* CURT. (= *gracilis* BOH.); till följd af sin färglikhet svårare att upptäcka äro *Orthostira nigrina* FALL., *macrophthalmä* FIEB. och *parvula* FALL., den sista den allmänaste. — Bland gräset emellan trädstammarne på bergssluttningarna uppträdde åtskilliga homopterer och särskildt må bland dessa framhållas den inom Sverige hittills endast för Stockholm och Östergötland uppgifna *Athysanus brevipennis* KIRSCHB.,² hvilken var allmän öfverallt på nyss angifna ställen, äfvensom delvis på ljungen. I sällskap med denna förekommo *Athysanus sordidus* ZETT. och *Sahlbergi* REUT. (Medd. F. Fl. F:ca V, pp. 209 och 220), *Notus molliculus* BOH. och *aridellus* J. SAHLB., ny för Sverige, den förr blott i södra och vestra Sverige tagna *Megophthalmus* (= *Paropia*) *scanicus* FALL., äfvensom *Liburnia Fairmairei* PERR., en art,

¹ På ljungen gjordes vidare fynd af intressanta *Collembola* (*Sminthurus*), äfvensom en förmodligen ny *Thrips*.

² Är äfven tagen i mängd i Ångermanland af STÅL, enligt exemplar i Riksmuseum.

som ännu icke publicerats såsom svensk, och *Stiroma bicarinata* H. SCH.

Från de skogklädda bergslutningarna komma vi till de egentliga barrskogarne, hvilka finnas i något större utsträckning i närheten af den s. k. »schweizerdalen.» Också här var det egentligen markens ristäcke, som erbjöd entomologen något af värde, ty granarne gäfvö mig endast ett exemplar af *Plocaria vagabunda* LINN. Särskildt framstod i detta afseende *Myrtillus nigra*, på hvilken jag tog ett exemplar af den hittills icke såsom svensk bekanta *Chermes ledi* FLOR. (förut funnen af mig i Bohuslän och i Finland, egentligen lefvande på *Ledum*, men äfven förr någon gång af mig anträffad på blåbärs-ris). Vidare förekom på samma växt i mängd exemplar af *Tingis Oberti* KOL. och af den ytterst sällsynta *Eupteryx pictilis* STÅL, äfvensom *Cicadula variata* FALL. och *Athysanus sexpunctatus* FALL., af hvilken arts hane den af mig nyligen i Medd. från Soc. pro F. et Fl. Fenn. från södra Finland såsom ny beskrifna *A. domino* endast är en färgvarietet, enligt hvad jag funnit vid undersökning af exemplar i Svenska Riksmuseum. Slutligen bör omnämnas *Liburnia Fairmairei* PERR., hvilken bland högre gräs på skuggiga ställen anträffades i mängd.

På sina ställen förekomma i skogarne och mellan bergen försumpningar, be vuxna med *Funcus* och *Carices* samt ofta äfven med *Galium palustre*, från hvilken erhöles *Trioza galii* FÖRST. och en förmodligen ny särdeles vacker liten *Thrips* (förut funnen af mig på samma växt vid Skogsö-träsk midt emot Östra Stäket samt vid Mariehamn på Åland). På *Funcus* lefde i stor mängd *Conomelus limbatus* FABR., såväl kort- som långvingad, äfvensom sparsammare *Livia juncorum* LATR., en art, som åstadkommer de kända deformationerna på *Funcus conglomeratus*, hvilka i tiden gifvit anledning till uppställandet af en ny varietet af denna art. (För öfrigt iakttog jag på flere ställen talrika larver på blomhufvudena, dolda i sina hvita säckar och troligen tillhörande någon *Coleophora*-art. På desamma har jag tidigare blifvit uppmärksamgjord af professor SANDAHL vid Stäket, där de förekommo i ännu större antal). På *Carices* lefde här vidare stora massor af *Megamelus notula* GERM. samt sällsyntare den för Sverige nya *Kelisia* (= *Stenocarenum*) *vittipennis* J. SAHLB. (= *gut-*

tuliferus KIRSCHB.); äfven togs ett exemplar af *Orthostiro platychila* FIEB. Vid undersökning af *Sphagnum* erhöles ett exemplar af den sällsynta *Ceratocombus coleoptratus* ZETT. (= *muscorum* FALB.), af hvilken jag vid Skogsö träsk nära Stäket funnit äfven en långvingad individ i Augusti. Slutligen må omnämnas tre exemplar af den i Sverige så sällsynta *Stenocranus lineola* GERM. (= *minutus* FABR.), en art, som inom Skandinavien ännu icke tagits annorstädes än vid Stockholm. Också här uppträdde en hämmande faktor vis å vis de phytophoga-arterna i *Coriscus rugosus* LINN., hvilken på sina ställen var ganska talrik.

Följer man vägen genom den s. k. »schweizerdalen» till Smådalarö, så kommer man snart till lokaler af annan natur, sådana dessförinnan äfven ett par ställen passerats. Ängsmarker infinna sig sålunda, vid dikestränderna bekransade af *Salices* och stundom af *Rhamnus cathartica* och öfvergående i backar med björk eller hasselskog, stundom sträckande sig ned till de oftast långgrunda och i vattenkanten med *Heleocharis* och *Scirpus*, men blott sällsynt och sparsamt med *Phragmites* bevuxna stränderna, hvilka för öfrigt bekransas af alar och ofta nog mellan dessa med präktiga buskar af *Crataegus*. Ängarnes fauna erbjuder intet synnerligt anmärkningsvärdt; en äng, närmast innan man uppnår »Schweizerdalen», hyste dock i stor myckenhet en för mig okänd *Trioza*-art (imagines och nymfer), hvilken synes komma *Tr. Meyeri* F. Löw mycket nära. För öfrigt må antecknas från fugtigare lokaler: *Deltocephalus assimilis* FALL., *Thamnotettix sulphurella* ZETT., *Kelisia pallidula* BOH. och *Liburnia striatella* FALL., samt på torrare ängar *Deltocephalus paleaceus* J. SAHLB. och *cephalotes* H. SCH. (= *citrinellus* SAHLB.) samt *Thamnotettix Preyssleri* FIEB. ej sällsynta; af Chermeterider togos *Trioza viridula* ZETT., *Aphalara exilis* LJUNGH, *A. affinis* ZETT., *A. picta* ZETT. (= *nervosa* THOMS.) samt på en med *Rumex acetosella* tätt bevuxen ängsbacke *A. polygoni* FÖRST. (troligen skild från *A. calthae* LINN.) Backarne, hvilka till följd af sommarens starka torra voro alldeles solbrända, lemnade några goda fynd. Här togos flere gånger *Peribalus vernalis* LINN. och *Geocoris grylloides* LINN., två i Stockholms-trakten icke sällsynta arter, af hvilka dock den förra i

Finland är ytterst sällsynt, den senare ännu alls icke funnen därstädes. Icke sällsynt förekom *Berytus minor* H. SCH. Af *Nysius punctipennis* H. SCH. och *Macroplax Preyssleri* FIEB. togs ett exemplar af hvardera och på högländtare ställen bland *Trifolium* förekom *Alydus calcaratus* LINN. Af homoptera böra *Athysanus quadrum* ZETT., *Eupteryx Wallengreni* STÅL, *Deltocephalus punctum* FLOR. och *striatus* LINN. omnämnas. Detta till markens fauna. Gå vi nu att till en början undersöka buskarnes, så finna vi på *Salices Picromerus bidens* LINN., *Psallus alni* FABR., *Aphrophora alni* FALL., *Idiocerus confusus* FLOR, *populi* LINN. och *elegans* FLOR, *Typhlocyba decempunctata* FALL. samt af Chermetider *Chermes stenolabis* F. LÖW (= *annellata* THOMS.) och *Trioza striola* FLOR, den senare sparsam. Björkarne hysa *Elasmotethus dentatus* DE GEER, på hasselbuskarne kunna fångas *Pantilius tunicatus* LINN., *Malacocoris chlorizans* FALL., Alarne på stränderna hafva att uppvisa äfvenledes *Pantilius tunicatus* och *Acanthosoma hæmorhödale* LINN., båda dessa arter ännu delvis såsom nymfer, äfvensom *Pilophorus clavatus* LINN. och *Aetorhinus angulatus* LINN. samt *Typhlocyba geometrica* SCHRK. På *Crataegus*-buskarne lyckades jag finna en för Sverige hittills icke publicerad Chermetid, *Chermes crataegi* FÖRST. (hvilken jag emellertid redan 1870 tagit både på Djurgården vid Stockholm samt nära Strömstad).

Närmare Smådalarö blir naturen allt mera yppig och till de redan nämnda trädslagen sluter sig äfven eken. Vid häfning på denna erhöles *Psallus diminutus* KIRSCHB. och *Compsus albo-striellus* FALL., hvardera i ett exemplar (deras tid var redan ute) och en stor mängd exemplar af den hittills inom Sverige blott såsom skånsk anförda *Trioza dryobia* FLOR., alla gula, icke svarta, såsom THOMSON uppger, troligen efter öfvervintrande exemplar; känt är nemligen, att Chermetiderna under öfvervintring helt och hållet förändra färg, hvarför karakterer, hemtade från denna, blifva ytterst vaga. Såsom nymf förekom ej sällsynt *Palomena prasina* LINN. (= *dissimilis* FABR. FIEB.);¹ ännu

¹ I min afhandling: »Finlands och Skand. halföns Heteroptera» har jag enligt de flesta nutida förf. kallat arten *dissimilis* (pag. 127); den är dock den rätta *Cimex prasinus* LINN., enligt hvad jag numera insett.

den 12 sept. hade jag erhållit blott en enda fullt utvecklad individ, denna äfven just utkläckt.

Faunan på gräset emellan löfträden eller på ristäcket i lundarne visar någon olikhet med backarnes och särdeles med barrskogarnes. Gemensam med dessa är emellertid *Liburnia Fairmairii*, men för öfrigt hafva vi här att anföra *Eremocoris erraticus* FABR., *Ligyrocoris silvestris* (auctorum), *Athysanus splendidulus* FALL., *Kelisia perspicillata* BOH. m. fl. Af rof-hemiptera förekom *Coriscus flavomarginatus* SCHOLTZ ej sällsynt, både kort- och långvingad, *C. limbatus* DAHLB. samt *Coranus subapterus* DE GEER.

Bland gräset vid dikeskanterna och på åkerrenar erhöles vidare en mängd mer eller mindre allmänna arter, såsom *Aelia acuminata* LINN., *Neottiglossa inflexa* WOLFF, *Carpocoris nigricornis* FABR. (hvilken väl rättast borde nämnas med sitt äldsta säkra namn *purpureipennis* DE GEER), *Dolycoris baccarum*, LINN., *Syromastes marginatus* LINN., *Corizus Hyoscyami* LINN., *Rhopalus Abuliton* ROSSI, *crassicornis* LINN. och *parumpunctatus* SCHILL., *Lygaeus equestris* LINN., *Pachymerus Pini* LINN., *Ligyrocoris*, *Nysius Jacobaeae* SCHILL., *Thymi* WOLFF, *Lygus pratensis* LINN., *Kalmii* LINN., *Charagochilus Gyllenhali* FALL. samt den härstädes allmänna, men i Finland ännu ej tagna *Miris laevigatus* LINN.

Vi hafva sålunda genomgått de flesta lokaliteter, hvilka jag fann på Dalarö. Återstår ännu endast stränderna, hvilkas vextlighet redan i korthet berörts. Af hemiptera, som här togos, kunna omnämnas *Kelisia* (= *Stenocarenum*) *guttula* FALL., *Liburnia lepida* BOH., *Chloriona unicolor* H. SCH., J. SAHLB., *Delphax pulchellus* CURT. (= *Minki* FIEB., SAHLB.), de två senaste lefvande på *Phragmites*, samt på kort gräs vid strand ett exemplar af *Liburnia obscurella* BOH.

Såsom af ofvanstående framgår, saknas här eller hafva åtminstone icke anträffats af förf. åtskilliga gifvande lokaler, såsom mossar, kärr och träsk, sandmarker o. s. v. Det entomologiska utbytet har det oakadt icke blifvit så ringa, nu särskildt med hänsyn till hemiptera; äfven af andra grupper (t. ex. *Thysanoptera* och *Collembola*) blefvo flere novitier för Sveriges fauna upptäckta, för hvilka måhända skall redogöras en annan gång. På samma

gång jag i ofvanstående sökt lemna en öfverskådlig bild af höstformerna, som karakterisera hemipterfaunan i mellersta Sveriges skärgård, och derföre upptagit äfven andra, än de för faunan nya arterna, utgör denna lilla uppsats ytterligare ett vitne om att mycket ännu återstår att finna i sjelfva Stockholms närhet, som ännu icke är känt såsom svenskt.

De nu från Dalarö anförda arterna, hvilka äro nya för Sverige, äro följande:

Kelisia vittipennis J. SAHLB. (= *guttuliferus* KIRSCHB.), förut funnen i Finland och mellersta Europa.

Liburnia Fairmairei PERR. (= *neglecta* FLOR), utbredd öfver större delen af Europa.

Notus aridellus J. SAHLB. (= *citrinellus* FLOR nec ZETT.), funnen i Finland, Livland, Tyskland, Frankrike och England.

Zygina rubrovittata LETH. (= *ericetorum* J. SAHLB.), förut tagen i Finland och norra Frankrike.

Chermes crataegi FÖRST. (nec FLOR), förut känd från större delen af Europa.

Chermes ledi FLOR, förut tagen i Finland och Livland.

Trioza chenopodii REUT., förut upptäckt i sydvästra Finland.

Trioza sp. ignota.